

Legastenia

Autor(en): **Caduff, Pieder**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)**

Band (Jahr): **62 (1977)**

Heft 8

PDF erstellt am: **22.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-882273>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Legastenia

da Pieder Caduff

Treis affons legastens

a) Pauli va ella tiarza classa. Per gl'auter eis el in detg bien scolar sch'el havess buca tontas breigias da leger. El legia fetg plaun, vegn spert staunchels e fa leutier bia sbagls. Era en l'ortografia ei Pauli zun fleivels. Las prestaziuns en quens ein cuntenteivlas tochen bunas. Il scolast sa nuota propi co segidar cun quei scolar cun sias difficultads parzialas. El annunzia Pauli al cussegliader de scola. Lez interpren ina retschercha ualti minuziusa. L'intelligenza dil Pauli ei surmediocra ed ins spitgass dad el in bien-ton meglieras prestaziuns en leger e scriver. Las difficultads da leger disturbun per gronda part la scripziun correcta. Tgi che ha breigias de leger sa savens era buca scriver endretg. Quei ei segns ni simtoms de legastenia. Il cussegliader de scola vul denton era saver nua ch'ils motivs per quella legastenia, pia la fleivlezia da leger, ein d'anflar. El decuors della retschercha tier Pauli croda ina certa malsegirtad da ses moviments en egl. En verdad ei Pauli buca schi movibels sco ils auters da far gimnastica. De quei fatg ha, essend ch'era auters affons ein buca pli ch'in ton lingiers, negin priu notizia. Impediments da movibladad ein savens segns d'in disturbi psicoorganic. Il miedi da neurologia, il specialist per gnarva e tschurvi, interquera Pauli cugl electroenzefalogram. Sia diagnosa exclauda buca in disturbi psicoorganic; el ei en mintga cass buca grevionts e surtut buca terminonts. En quei cass sto il cussegliader de scola supponer ch'in tal disturbi seigi il motiv per la legastenia. Quei fatg vegn surtut consideraus el mument ch'el dat directivas al scolast da legastenia co segidar cul Pauli.

b) Giuanna ei alla fin della secunda classa. En scola lavura ella savens mo surora. Las prestaziuns en quens ein aunc cuntenteivlas. Denton ha era ella aunc fetg grondas breigias da leger. Las prestaziuns a scret ein fetg fleivlas. Giuanna sa buca seconcentrar ed ei adina puspei distracta. Il resultat d'in test d'intelligenza ei mediochers, buca fleivels. Atgnamein stuess la mattatscha esser el cass de saver leger pli bein e de scriver cun bia pli paucs sbagls. La scolara ei buna en gimnastica. Ses moviments ein normals. Era sia movibladad ei en uorden. Indezis per in disturbi psicoorganic, priu ora la munconza de concentrasiun, ein buca avon maun. Denton ei gl'affon gia da casa anora bravamein tralaschaus. Siu bab ha pauc

interess per la scola e per ses affons. La mumma ei surcargada cun lavur ed ei buca zun versada d'educar persula ils 3 affons. Meinsvart han ils geniturs carplinas e disvaris. Leutier vegn ina schliata pronunzia ed insumma in lungatg plitost pauper e limitau ton a casa sco tier gl'affon sez. Pér cun 3 onns ha la mattatscha entschiet a discuorer. Ditg eis ella sesurvida dil lungatg dils affons pigns ed aunc ussa ei sia pronunzia savens fuostga e nuot biala. Il scazi de plaids ei fetg pigns. Giuanna po meinsvart gnanc tschaffar la muntada de sempels plaids. Quellas relaziuns ordvart disfavo-reivlas, en las qualas la mattatscha ei naschida e carschida, han per gronda part impediù il svilup de siu lungatg. In svilup retardau el lungatg ei fetg savens in motiv de legastenia.

c) Rest va gia en la quarta classa. El ha aunc adina immensas difficultads de leger. L'ortografia para era d'esser disturbada. En tut ils auters roms ha il scolar bien success. El croda buca si ni tras sia tenuta ni tras ses moviments. Geniturs e scolast fan tut lur pusseivel per segidar cugl affon. Tuttas breigias portan denton deplorablamein ton sco negin fretg. Il cussegliader de scola sa attestar ina buna intelligenza. Secapescha ein las prestaziuns en leger ed ella scripziun lunsch sut gl'intragliauter. Ni segns per disturbis psicoorganics ni dubis d'in ambient maldau ein d'eruir, mo tuttina setracta ei era cheu d'ina legastenia per excellenza vulesse ins dir. Tgeinins ein ses motivs? El discuors culs geniturs intervegn il cussegliader de scola ch'ina sora della mumma hagi medemamein giu breigias da leger. Il bab manegia che siu bab hagi era giu de sbatter cul leger. Alla finala seregorda ins de plirs commembers, ton d'ina vart sco da l'autra, che vevan da sbatter cun talas difficultads. El cass de Rest sto la disposiziun tier ina legastenia tuttina esser ton sco artada. La fleivlezia senza san ins buca artar.

Cun treis exempels havein nus vuliu dar ina survesta fetg cuorta e rudimentara sigl intschess della legastenia. Tier la legastenia setracta ei pia d'ina fleivlezia parziala enten leger. Sco detg: ordlunder seresultan il bia era difficultads d'ortografia, p. ex. plaids totalmein zanistrai. En tuts treis exempels havein nus affons che fussen tenor lur intelligenza habels da prestar dapli en leger e scriver. Secapescha dat ei era legastenia tier affons cun intelligenza sutmediocra, affons en scolas auxiliaras. En tals cass eisi denton nuota lev de constatar, schebein la legastenia ei l'empu-dientscha per la relativ bassa intelligenza, ni sche quella possibletescha mo fetg fleivlas prestaziuns en leger e scriver. Buca darar ein las fleivlas prestaziuns en tut ils roms la nauscha consequenza d'ina greva legastenia. Tals affons sesanflan il bia gia en classas avanzadas. Il scolar legasten disgescha adina puspei en leger e scriver, il scolast taxescha la pre-

staziun dils scolars bein memia savens tenor ils sbagls ch'els fan da scri-
ver ni da leger ed aschia piardan els la confidonza en sesez, vegnan decu-
raschai e resigneschan. Quei ha lu per consequenza ch'era las presta-
ziuns en quens ed els auters roms crodan ad in curdar.

Motivs

Tier nies Pauli ha il cussegliaader de scola fatg valer il disturbi psicoorga-
nic sco motiv per la legastenia. En verdad anfla ins legastenia adina pu-
spei tier affons cun tals disturbis, era sche quels ein en in cass u l'auter
strusch de tschaffar. Ei dat denton affons cun pli u meins grevs disturbis
psicoorganics, mo senza segns de legastenia, pia che han neginas brei-
gias specialas ni da leger ni da scriver.

Gianna ha buca disturbis psicoorganics. Il motiv per sia legastenia ei
d'anflar en siu ambient a casa. Geniturs cun lungatg munglus porschan
agl affon pusseivladads limitadas en qualitat sco en quantitat per em-
prender il lungatg. Carplinas e schliet uorden en famiglia nutreschan il
malesser cun success. Il Rest vegn annunziaus alla segirada d'invalids,
sia legastenia seigi artada. Quei motiv per la legastenia ei denton ina
supposiziun sin fundament d'indicaziuns ch'ins sa buca intercurir pli
exact. Era tier tons e tons auters affons che legian bein dat ei en lur paren-
tella plirs che han a sias uras giu breigias da leger ed ev. da scriver. Aunc
avon paucs decennis cartevan ins che tons e tons duns e talents, distur-
bis, malsognas etc. seigien artai. Oz ein ins fetg reservaus en quei grau.
Ins sa ch'igl ambient, el qual gl'affon sa emprender, vul dir rimnar las ex-
perientschas per sia veta, ha ina nundetg pli gronda impurtonza.

Il pli favoreivel temps per emprender, per s'experimentar, ei il temps avon
ch'ir a scola, pia denter 1–6 onns. Vegn gl'affon en quei impurtont temps
privaus da certas pusseivladads d'emprender, p. ex. da discuorer endretg,
lu ha el suenter immens grev de tener tila cun ses cumpogns da scola.
Tier nossa Gianna savess quei senz'auter constar. Buca adina muossan
affons ord milieus apparentamein tralashai difficultads en direcziun de
legastenia. Ord tals ambients sa ei tuttavia era dar affons che scrivan e le-
gian endretg.

Ils motivs per ina legastenia ein zun differents. Savens ein els grevs d'eruir
exactamein ed en biars cass savein nus la finala gnanc sche la legastenia
ei eventualmein mo in segn per ina munconza pli profunda e nunconsta-
tabla.

Segns

Igl affon legasten ha miserias da leger. Quellas miserias san semussar en differentas modas. In affon legia fetg fetg plaun mo fa relativamein paucs sbagls. Quei affon ha naturalmein ditg de vegnir a frida, era cun texts fetg sempels e cuorts. El vegn lu spert taxaus sco palander. In auter affon legia pulit spert mo fa trasora sbagls e sto perquei adina turnar anavos tier singulas silbas ni schizun tier singulas letras. Puspei auters legian memia dabot e scarpetschan regularmein tier plaids aunc pauc enconuschents. Lu dat ei era tals che san las singulas letras mo ein cun tut exercezi buca habels de ligiar quellas ina vid l'otra aschia ch'ins obtegn in maletg acustic, q.v.d. ch'ins auda in plaid e sa lu dar a quel sia dretga muntada. Entgins anflan buca in ritmus de leger, scarpetschan ni legian pil bia plaids ni silbas senza ch'els obtenessen tras quels il senn pil plaid resp. per la construcziun. Con duein quels, sut talas circumstanzas, saver scriver plaids e construcziuns. Pia gia tiel leger entupein nus fetg diversas difficultads tier affons legastens.

Breigias en la scripziun ed en l'ortografia ein pli u meins adina la consequenza d'ina legastenia. Era cheu anflein nus numerusas sorts de sbagls. Ils ins, forse ils cass pli levs, sbuglian adina ell'ortografia (grond e pign, *gl'* e *l'* avon vocals etc.) Biars audan buca certs suns e laian perquei naven ina ni pliras letras eifer il plaid. Quei capeta bugen leu nua che plirs consonants suondan senza esser interruts tras vocals. Fetg savens han affons breigia de differenziar suns ch'ein parentai. La differenziaziun da consonants levs e fermes ed era d'auters suns (gl e l, o ed u, sch e s, e.a.) fa cunzun a tals cun pronunzia nunclara immensas difficultads. Ei dat denton buca sbagls che fussen oravon adattai per indicar ina legastenia, schinumnai sbagls tipics de legastenia. Pertgei buc? Era affons cun pintgas u neginas difficultads de leger san sbugliar relativamein savens l'ortografia e la scripziun e san schizun far dapli e pli nauschs sbagls da scriver ch'in affon legasten. Forse manegia il scolast tier tals setracti ei de munconza de concentraziun. Quei constat mo lu sche tala munconza ei era de constatar tier autras lavurs, pia generalmein. Ei quei denton buca il cass, lu sa ei era esser ina fleivlezia el lungatg. Denter affons de medema vegliadegna dat ei grondas differenzas el svilup, era en quel dil lungatg. Ils ins emprendan spert e baul, auters emprendan pli vess ed ein pli tard madirs per duvrar adequatamein il lungatg, en nies cass il lungatg scret. In svilup retardau el lungatg croda per ordinari en egl enten applicar il test d'intelligenza. Quels tests risguardan onz fetg las habilitads el lungatg. Tuttina sa ei el singul cass esser fetg difficil de distinguer pli u meins exact denter

legastenia e fleivlezia ni svilup retardau el lungatg. Ils cunfins ein cheu naturalmein fetg diffus, in disturbi pertucca l'otra fleivlezia e viceversa. Ord tals motifs han el decuors dils davos onns, renconuschi auturs extendiu la noziun legastenia era sin fleivleziass el lungatg e quei sin talas de different gener.

Frequenza

En tiaras de lungatg tudestg ed engles, cumpriu la Scandinavia, ein ins dapi onns sestentaus d'eruir la frequenza de legastenia cun metodos statisticas. Ella litteratura anflein nus denton fetg diversas indicaziuns en quei grau. La cefra procentuala s'variescha denter 2% e varga 30%. Pertgei quella gronda divergenza? Ei dependa igl'emprems tgei gl'autur capescha sut legastenia, meglier detg tgei criteris valan en siu concept per taxar quei disturbi tier gl'affon sco legastenia. Ei igl'autur fetg stretgs cun siu concept de legastenia, risguarda el per exempel mo affons cun motifs psicoorganics mussai si, lu po la frequenza esser entuorn 2%. Parta gl'autur della retscherca denton dalla noziun la pli vasta per la legastenia, lu ein spert $\frac{1}{3}$ dils affons legastens pertgei el ha era tratg en consideraziun pliras fleivleziass el lungatg.

Statistica vi ni statistica neu, la pratica lai adina puspei s'entupar nus cun quei interessant fenomen ch'ei vegnius numnaus inaga legastenia mo che tschaffa denton dapli che mo quei ch'il plaid ei stgis d'exprimer. Era en nossas scolas romontschas sco en autras tiaras neolatinas anflein nus affons cun difficultads extraordinarias da leger e scrire. Vuler cumparegliar las frequenzas eifer las differentas regiuns linguisticas (p. ex. denter ils tudestgs ed ils franzos) astgass esser ina zun delicata interpresa. Tenor miu saver existan talas retschercas aunc buca. Ellas savessen senza dubi esser detg intressantas per la scrutaziun psicolinguistica.

Scrutaziun

Il fenomen della legastenia ha fatschentau miedis, pedagogs e psicologs gia dapi prest 100 onns. Fetg numerusas scrutaziuns, cudischs ed artechels scientifics han sespruau de tschaffar quei problem. Denton ils fretgs de quellas vastas stentas ein, viu dalla pratica anora, aunc adina fetg mudests. Sco gia menziunau ha bunamein mintg'auter autur si'atgna teoria per la legastenia. Mintgin secrei naturalmein d'esser schi maneivel sco

pusseivel dalla realitad dil fenomen. Nus havein lu plinavon viu ch' ils motifs per la legastenia ein da cass tier cass fetg differentes. La finala semuossa ella primarmein en leger e scriver. Denton ton tiel leger sco tiel scriver anflein nus puspei divers segns, meglier detg simtoms. Onns ora han ins manegiau che disgir en leger e scriver seigi in simtom ch' indicheschi unicamein la legastenia. Ins ha lu tralasciau d'intercurir quei simtom pli da rudien. Da quella sempli constataziun, la quala croda en egl a mintgin, ein ins partius per tscherchar ils motifs. Ins ei la finala arrivaus tier teorias e definiziuns empau variontas per la legastenia. Oz san ins ch' ei setracta tier la legastenia d' in fenomen buca exact terminau e descrivibel. Pli baul ha la scienza adina puspei sespruau de crear per la legastenia in model semeglionts ad ina malsogna che vegn descretta ella medischina. En in tal schema che fuss a tuts fetg d' engrau selai il fenomen legastenia deplorablamein buca storscher. Mintg' affon legasten ha si' atgna legastenia. Tgi che vul tschaffar sut legastenia tuttas fleivleziass che semuossan en special tier leger e scriver astga far quei senza retenientschas. En gliez cass plaidda ins denton buca pli della legastenia, mobein de legastenias. La scrutaziun scientifica della legastenia fuvva apparentamein fruntada en in clauder. Per la pratica contribueva ella buca la massa pli. Entginas contribuziuns criticas e per part era detg sensaziunalas, cumparidas avon 1-2 onns, han danovamein leventau gl' interess dils auturs reconuschi. Tochen uss havevan els tralasciau d'intercurir pli da rudien il fenomen co gl' affon empren de leger e de scriver. Pér ussa entscheiva la lavur sin quei camp. Era sch' ins ei cheu aunc veramein all' entschatta san ins gia oz che scadin ch' empren de leger e scriver sviluppescha si' atgna strategia d' emprendre quellas duas schinumnadas tecnicass culturalas. Las metodass che nus applichein per mussar de leger e scriver risguardan strusch quei fatg. Aschia sto gl' affon sez anflar la via tier il leger e tiel scriver. Gartegia quei ad el, lu secartein nus che quei seigi il fretg de nossa « buna » metoda. En l' auter cass ei gl' affon legastens ed il cussegliaider de scola ha lu era bein spert anflau in motiv sco stgisa dil disgir. Nus quintein aunc adina che la metoda ni las metodass convenziunalas per mussar de leger e scriver surveschien bein ed endretg a mintg' affon. Ils biars vegnan denton tiel leger e tiel scriver sper nossas metodass ora e sin tut atgnas viass, Dieus sei ludaus. Dils schinumnai legastens ein lu forsa buca paucss la finala unfrendas de nossas metodass. Els ein semplamein fruntai sut lur rodas.

Metodas

Per mussar de leger als pigns vegnan specialmein duas metodas duvradas ozildi: la metoda analitica (Ganzheitsmethode) e la sintetica. Tenor l'emprema metoda empren il scolar de leger ual gl'entir plaid senza enconuscher sias letras; tier la secunda enconuscha el las singulas letras e cumponescha quellas tier in plaid.

Per las scolas tudestgas dat ei biars mieds d'instrucziun ton per ina sco per l'otra metoda. Omisduas han adherents ed adversaris. Dalla metoda analitica auda ins savens ch'ella seigi l'empudientscha ch'ei detti tons affons legastens. Vegn quella metoda duvrada consequent ed endretg, sa ella haver ton success sco l'otra. Denton tier la metoda analitica eisi naturalmein buca fatg cun semplamein prender entamaun in pli u meins bien mied d'instrucziun (p.ex. ina fibla de leger tenor la metoda analitica). Il scolast che vul luvrar tenor quella metoda sto esser cudischius zun bein cun la psicologia analitica. El sto lu era duvrar quella metoda per mussar de scriver e de quintar. La finala sto l'entira didactica esser fundada sin quels principis. Pér lu garantescha la metoda analitica buns success. Biars scolasts possedan buca quellas premissas ed opereschan cun metodas miez-miur e miez-utschi secartend de duvrar la metoda analitica. Ch'ei dat cheu buca pli bia affons cun difficultads da leger e scriver ei mo de sesmarvegliar.

En romontsch enconuschein nus la metoda sintetica. Cun quella havein nus buca fatg schi schliatas experientschas sco biars vulan far parer. Sch'ella para era pli sempli che l'otra pretenda ella tuttina dal scolast in bien proceder didactic ch'ei fundaus endretg ella structura de nies lungatg. Plinavon ha era la scartira ligiada che vegn introducida en nossas scolas romontschas ual all'entschatta ses buns avantatgs.

Ton ina metoda sco l'otra drova sper in concept fundau sin basa raziunala era empau intuiziun e surtut in bien sentiment per nies lungatg-mumma.

Prevenziun

'Prevegnir ei meglier che curar' vala secapescha era tier la legastenia. La prevenziun sto denton entscheiver ditg avon che la scola, sto continuar cun tut quitaun ell'emprema classa. En las classas suandontas eisi d'esser attents. Insumma ei ina instrucziun beinfundada e ponderada el lungatg duront tut ils onns de scola de gronda impurtonza. Leutier duessen adat-

tai e buns mieds d'instrucziun esser in bien agid pil scolast. Quels mieds stuessen risguardar pli effectiv la prevenziun per legastenia.

Ina gronda part dil svilup el lungatg succeda gia avon ch'ir a scola. Il punct culminont ei il mument ch'igl affon empren de tschintschar (1½–3 onns). En quei temps ei gl'affon surtut avisaus sin buns exempels el lungatg, sin buna e clara pronunzia e sin in scazi de plaids adequat en fuorma correcta e cun gesta muntada. Era la construcziun plidada dil carschiu duei esser logica ed entira. Secapescha duei ella esser cuorta e semplia. Plaids tudestgs ni mischeidas cun auters lungatgs san lavagar il sentiment pil lungatg digl affon pign. Per promover il bien svilup dil lungatg en quella vegliadetgna ein oravon praulas, versets, canzunettas, cudschs de maletgs, giugs ed era giugs pil moviment fetg necessaris. Igl educatur sto esser prompts de s'engaschar persunalmein per gl'affon. Mo aschia ei in saun svilup garantius.

Ell'emprema classa duei gl'affon aunc adina haver la pusseviltad d'esser activs sco vidavon. Praulas, giugs e.a. han perquei era lur dretg d'existenza ella stiva de scola, cunzun en vesta alla tgira dil lungatg. La capientscha pil lungatg plidau vegn gest ussa profundada. Igl affon intensive-scha la reflexiun interna digl udiu ed entscheiva sapientivamein a s'exprimer cun plaids sco signals acustics. Quels process basegnan durant gl'entir empren onn de scola ina tgira consequenta, pertgei pér quels tschentan la finala in bien fundament per emprender de leger e sriver. Dil reminent dat ei cudschs cun diembers e diembers buns ed engrazieivels exerchezis e giugs per cultivar sin quella moda il lungatg ell'emprema classa. Bein dattan ils scolasts pli u meins atenziun a quels process. Savens daventa quei denton memia pauc e lu zun intuitivamein ed unilateralmein. Biars scolasts han grondas preschas e vulan haver finiu igl abc tochen Nadal. Quei ei absolutamein falliu, pertgei tons e tons ein buca el cass de luvrar ora scosauda quella vasta materia. Pli prudent eisi segir d'ir mo plaun vinavon, buns scolars han nuota liunguriala sch'il scolast capescha adina puspei de sluccar si'instrucziun cun stiarner denteren buns exerchezis e giugs affonils per scolar ureglia ed eglis. In schliet survetsch fa il scolast dell'emprema che vul per tut prezi gia entscheiver cun la materia della secunda classa. (Con savens daventa quei ord spir ambiziun?) Ell'emprema classa eisi la qualitat ed il temps temprau che quantan e sepagan tschien e melli gadas.

Ella secunda classa spitgein nus digl affon aunc buca in leger current. En quella classa astga la prestaziun de leger dils singuls scolars ruasseivlamein esser fetg differenta. Quel che legia il mender sto perquei nuota esser in legasten, priu ch'il scolast fetschi buca ordlunder in tal. Giebein,

quei dat ei era, numnadamein cun far leger gl'affon sut squetsch de temps (cull'ura) ni cun nudar ils sbagls. Ual ussa sto gl'affon esser libers de tals squetschs sinaquei ch'el sappi anflar siu ritmus e siu tempo individual per leger. Aschia survegn el plascher e legia cun buna motivaziun ed il progress sefa prest valer. Era tier il scriver tschentant ins all'entschatta della secunda classa savens memia grondas pretensiuns. Quei che nus havein ual detg dil leger vala senza dubi era pil scriver. Dictats duein esser ellas empremas classas mo exercezi e buca examen d'ortografia. Els ein in bien mied d'exercitar la transformaziun dil signal acustic el signal visual. Deplorablamein sesurveschan tons e tons scolasts ual de numerus dictats per mesirar e per activar la prestaziun de lur scolars. Quei ei gie fetg simpel e cumadeivel, ins dictescha zatgei e suenter san ins gie mo quintar ensemens il sbagls dil scolar. Buns scolars fan paucs sbagls, quels cun biars ein schliats. Ei quei veramein aschia?

Ellas empremas classas vegn en general dau bia memia gronda peisa sin scripziun correcta e sin ortografia perfetga. Mintga sbagl vegn suttastraha cun tgietschen e sto vegnir corrigius. Tgei effect che quei ha savein nus per memia bein. Savens in summa negin, pia lavurs pil gat. Pli prudent eis ei semplamein de scriver suren endretg sinaquei ch'igl affon retscheivi in maletg gest dil plaid e sappi lu duvra quel correct s'endisond vid sia fuorma. A tons e tons scolars lavaghein nus semplamein il plascher pil lungatg cun nies rispli tgietschen, meglier detg cun survaletar la scripziun correcta.

«Mi'affonza» (1. part), il cudisch de leger per l'emprema classa ei dotaus cun ina stupenta scartira. Deplorablamein dian ses maletgs buca bia agl affon. Sco exempel per bunas illustraziuns en cudischs de scola surve-scha a nus il cudisch della secunda classa cun bellezza maletgs digl artist Carigiet. Quels maletgs tschaffan nos pigns. La successiun dellas singulas letras en «Mi'affonza» astgan ins mai e pli mai responsar. Il scolast ei necessitau tier ina successiun pli adequata sch'el vul prevegnir ad impediments en leger e scriver. Aschia sa el duvra quei cudisch mo mintgaton e surtut per consolidar la materia. Denton sch'il scolast capescha co luvrar cun quei cudisch, caschuna el absolutamein buca donns.

L'istoria de Sigisbert el cudisch della secunda classa ei aunc adina in'atracziun per nos pigns. Ella motivescha oreifer il leger e meina aschia igl affon sin admirablas vias el mund dil lungatg. Semegliontas qualitas posseda era igl Uorsin da Cadieli e Carigiet. El ei zun de recumandar alla fin dell'emprema classa cura ch'ils pigns san ual leger il stampau.

Clara ed engrazievla ei la structura dil «Muossavia», cudisch d'ortografia e grammatica per las scolas romontschas. Quei cudisch duess tenor nies

manegiar vegnir amplifiaus cun in cudisch de lavur. En quel vesessen nus tier mintga capetel in tschuppel divers exerchezis, per part era fetg libers. Els duessen denton risguardar ils eventuals prighels de legastenia.

Instrucziun speciala

El decuors della secunda classa, cass grevs gia avon, crodan ils affons cun ordvart grondas difficultads da leger e scriver en egl. Senza dubi sa il scolast, sch'el ha temps ed ha buca ina memia greva scola, mitigar considerablamein quels impediments era eifer il temps de scola. Quell'instrucziun – ella vegn era numnada instrucziun clinica – sto esser bein preparada e structurada tras a tras per haver success. Ils scolars da lieunga tudestga han en quei grau naturalmein bia pli sempel, stattan ad els per quell'instrucziun gie in mantun pli u meins bien material a disposiziun. Per nos scolars romontschs stuein nus sez crear tal material e quei drova temps ed ei cumpliau. Tier la Ligia Romontscha ei gest cumpariu in test per l'ortografia romontscha en la secunda classa. Il test ei normaus ed atgnamein sempels d'applicar. El ei buca patertgaus en emprema lingia sco mied de mesirar la prestaziun en scriver. Siu scopo ei de mussar nua che las pli grondas difficultads digl affon ein, sinaquei ch'il scolast sappi concentrar ual leu sia instrucziun speciala.

Mo cass de legastenia fetg grevs surpren la segirada d'invalids, q.v.d. ella paga per tals cass l'instrucziun speciala che vegn dada tras scolasts che han absolviu in extendiu cuors per terapia de legastenia. Malgrad quell'instrucziun da specialists ei il progress biaras gadas fetg minimis. Tuttina sepagan las breigias cul temps.

Poda che la legastenia ei vegnida strapazzada stagn fetg duront ils davos onns. Malgrad, ni forsa gest perquei vegn ella ualti probabel a dar pil futur novs ed impurtonts impuls.